

6- Mesela, göz bir hâssedir ki ruh bu âlemi o pencere ile seyreder.

Mesela, göz bir hâssedir ki ruh bu âlemi o pencere ile seyreder. Eğer Cenab-ı Hakk'a satmayıp belki nefis hesabına çalıştırsan geçici, devamsız bazı güzellikleri, manzaraları seyir ile şehvet ve heves-i nefsanîyeye bir kavvad derekesinde bir hizmetkâr olur. Eğer gözü, gözün Sâni'-i Basîr'ine satsan ve onun hesabına ve izni dairesinde çalıştırsan o zaman şu göz, şu kitab-ı kebir-i kâinatın bir mütalaacısı ve şu âlemdeki mu'cizat-ı sanat-ı Rabbanîyenin bir seyircisi ve şu küre-i arz bahçesindeki rahmet çiçeklerinin mübarek bir arısı derecesine çıkar.

Göz, ruhun bu âleme açılan bir penceresidir; insan bu dünyayı o pencere ile seyreder. Eğer bu gözü Cenâb-ı Hakk'a satmayıp nefsin hesabına çalıştırsa, göz geçici ve devamsız bazı güzelliklerin peşinde dolaşan bir âlet hâline gelir. Bakar ama doymaz; gördükçe hevesi kışkırtır, şehveti besler. Böylece göz, insanı yücelten bir nimet olmaktan çıkar; nefsin arzularına hizmet eden, onu günaha sürükleyen bir hizmetkâr derekesine düşer. Seyredilen manzaralar geçip gider; fakat bıraktıkları iz, kalpte bir ağırlık ve ruhta bir yorgunluk olur.

“Bir göz ki olmaya ibret nazarında; ol düşmanıdır sahibinin başı üzerinde.”

Bu cümlede Üstad, **gözün Allah'a satılmasıyla kazandığı üç büyük makamı** sayıyor. Her biri ayrı bir yükseliştir.

1. Göz, kâinat kitabının mütalaacısı olur

Eğer göz, gözün Sâni'-i Basîr'ine satılır ve O'nun hesabına, O'nun izni dairesinde çalıştırılırsa; artık yalnızca bakan bir organ olmaktan çıkar, **kâinat kitabını okuyan bir mütalaacı** hâline gelir. Dağlar, ağaçlar, yıldızlar ve bütün varlıklar bu göz için suskun cisimler değildir; her biri mânâ yüklü satırlar gibi okunur. Göz, güzelliği seyredip geçmez; sanatın arkasındaki Sanatkârı arar, bakışı tefekküre dönüşür. Böylece kâinat, sessiz bir manzara olmaktan çıkar; konuşan, öğreten bir kitap hâlini alır.

2. Göz, Rabbânî sanatın mucizelerinin seyircisi olur

Aynı göz, bu kez **mu'cizât-ı sanat-ı Rabbâniyenin şuurlu bir seyircisi** olur. Artık alışkanlık perdesi yırtılmıştır; bahar sıradan bir mevsim değil, her yıl yeniden sergilenen bir mucizedir. Bir hücrenin işleyişinde, bir canlının hayat buluşunda, bir düzenin şaşmadan devam edişinde ilâhî kudret ve hikmet müşahede edilir. Bu seyir, gözü eğlenceye değil hayrete götürür; hayret de insanı secdeye yaklaştırır.

3. Göz, rahmet çiçeklerinden bal toplayan mübarek bir arı olur

Daha da ileri bir mertebede, bu göz **küre-i arz bahçesindeki rahmet çiçeklerinden bal toplayan mübarek bir arı** derecesine yükselir. Gördüğü güzelliklerden nefsânî heves değil, mânevî mânâ devşirir. Bir çiçekte rahmeti, bir nimette şefkati, bir tebessümde ilâhî lütfu toplar ve bunları kalbe taşır. Böyle bir göz, harama konmaz; çünkü çöpe değil, çiçeğe konan bir arı gibidir. Topladığı bal ise iman, marifet ve huzur olur. Aldığı bu görüntüleri kalbe ulaştırır ve orada marifet balını yapmaya başlar.

İşte aynı göz, satılmadığında **şehvet ve heves-i nefsanîye bir kavvad derekesinde bir hizmetkâr olur**. Satıldığında ise okuyan, seyreden ve mânevî bal toplayan yüksek kıymetli bir âlet hâline gelir. Gözün mertebesini belirleyen, mahiyeti değil; **kime satıldığıdır**.